

زیست‌چینه‌شناسی گذر سازند گورپی به سازند پابده بر مبنای نانوفسیلهای آهکی در شمال تاقدیس کنگان

فناپی، شهناز^{۱*}؛ هادوی، فاطمه^۲

۱- گروه زمین‌شناسی، دانشکده علوم، دانشگاه فردوسی مشهد

۲- دانشگاه پیام نور، مرکز بیرجند

چکیده

در این مطالعه، نانوفسیلهای آهکی نهشته‌های موجود در محل گذر سازند گورپی به پابده در یال شمالی تاقدیس کنگان برای اولین بار معرفی و بررسی شد. بر مبنای مطالعات انجام شده تعداد ۳۱ جنس و ۶۵ گونه شناسایی و عکس‌برداری گردید. با توجه به مطالعه انجام شده، بازه زمانی نهشته‌های مذکور پالتوسن پسین - ائوسن میانی است که بازونهای NP16 - NP8 - از زون بندی استاندارد Martini (1971) همخوانی دارد.

Biostratigraphy of Calcareous Nannofossils of Gurpi - Pabdeh boundary in North of Kangan Anticlinal

Abstract

In this study, for the first time, the Calcareous Nannofossils of Gurpi - Pabdeh boundary deposits in North of Kangan Anticlinal were identified, and 31 genera and 65 species were introduced. According to the obtained species the age of this interval is Late Paleocene to Middle Eocene, corresponding to NP8 - NP16 of martini (1971) standard zonation.

مقدمه

حوضه زاگرس یکی از واحدهای زمین‌شناسی ایران است که در جنوب باختری زمین‌درز تنیس جوان قرار داشته و به سمت خاور به گسل میناب محدود می‌شود. این حوضه شامل بلندیهای غرب و جنوب غربی ایران است و پهنه‌های لرستان، خوزستان و فارس را دربر دارد (آقاناتی ۱۳۸۵). سازند گورپی واحد سنگی است که در یک محیط دریایی رسوب کرده و عمدتاً از مارن و سنگ آهک رسی تشکیل شده است. این سازند در حوضه زاگرس از گسترش زیادی برخوردار است و به دلیل موقعیت چینه‌شناسی، تنوع و فراوانی میکروارگانیزمها تاکنون مورد توجه و مطالعه زمین‌شناسان متعددی قرار گرفته است. مطالعات فسیل‌شناسی انجام شده بر روی این سازند غالباً بر مبنای فرامینفرها بوده است. نانوفسیلهای آهکی نیز اخیراً در برشهای مختلفی از سازند گورپی مطالعه و سن‌یابی شده‌اند که در میان آنها می‌توان به مطالعات انجام شده توسط هادوی و همکاران (۱۳۸۶)، هادوی و ایزدی (۲۰۰۸)، هادوی و شگری (۱۳۸۷) و هادوی (۲۰۰۸) اشاره کرد، اما تاکنون هیچ‌گونه مطالعات فسیل‌شناسی بر روی برش یال شمالی

تاقدیس کنگان (شکل ۱) انجام نشده و نانوفسیلهای آن برای اولین بار معرفی می‌گردد. بدین منظور تعدادی نمونه از بخش بالایی سازند گورپی و چند نمونه از یک لایه سبز رنگ (Kb) که در بخش بالایی سازند گورپی قرار داشته و احتمالاً مرز این سازند با سازند پابده است برداشت و مطالعه شده است. یادآور می‌شود که لایه مذکور در یال جنوبی تاقدیس کنگان با ضخامت ۲۰ تا ۵۰ سانتی متر نیز گسترش داشته ولی در یال شمالی دارای ضخامت بیشتر (۵/۰ تا ۱/۷۰ متر) است.

بحث

سازند گورپی در محل برش مورد مطالعه بر روی سازند ایلام واقع است. سازند ایلام در حقیقت هسته تاقدیس کنگان را تشکیل می‌دهد. منطقه مورد مطالعه در طول جغرافیایی $27^{\circ}56'46''$ و عرض جغرافیایی $52^{\circ}5'10''$ قرار گرفته است. شیب لایه‌ها در این برش به سمت جنوب غرب و تقریباً افقی (۱۱ درجه) است. همان طور که یادآور شد، هیچ گونه مطالعه فسیل شناسی بر روی یال شمالی تاقدیس کنگان انجام نشده است. در این نوشتار نانوفسیلهای بخش بالایی سازند گورپی و بخش پایینی سازند پابده جهت تعیین سن گذر سازندهای مذکور بررسی می‌شوند. نانوفسیلهای یافت شده دارای حفظ شدگی خوب، فراوانی و تنوع زیادی هستند.

در این مطالعه تعداد ۳۱ جنس و ۶۵ گونه از نانوفسیلهای شناسایی شدند. گونه‌های شناسایی شده غالباً منسوب به جنسهای پالتوسن نظیر *Cruciplacolithus* و *Fasciculithus* و *Discoaster* می‌باشند که از جنسهای متداول پالتوسن و ائوسن هستند. وجود گونه‌های *Discoaster* که در پالتوسن پسین ظاهر می‌شود، در نهشته‌های مذکور اهمیت زیادی دارد. گونه‌های متعددی از جنس *Fasciculithus* که از نانوفسیلهای فراوان و سودمند جهت بیواستراتیگرافی پالتوسن هستند (Young 2008)، نیز شناسایی شده و از آنجایی که تاکنون در ایران گزارش نشده‌اند، از اهمیت زیادی برخوردار بوده و در گزارش جداگانه‌ای در مورد آنها بحث خواهد شد. باتوجه به فراوانی و بازه سنی گونه‌های متعلق به جنس *Fasciculithus* در نهشته‌های مطالعه شده، بازه زمانی ۳ واحد چینه شناسی به شرح زیر است:

۱- بخش بالایی سازند گورپی: پالتوسن پسین - ائوسن آغازی (NP8 - NP12)

۲- لایه سبز رنگ کلیدی: ائوسن آغازی - ائوسن میانی (NP12- NP15)

۳- سازند پابده: ائوسن میانی (NP15- NP16)

نتیجه گیری

بر مبنای مطالعات انجام گرفته، گذر سازند گورپی به سازند پابده در یال شمالی تاقدیس کنگان پیوسته بوده و در برگیرنده بایوزونهای NP8 تا NP16 است و سنی معادل پالتوسن پسین تا ائوسن میانی دارد.

سپاسگزاری

در خاتمه از سرکار خانم فاطمه اسلام دوست که در برداشت نمونه و مطالعات صحرائی ما را همراهی نموده‌اند، سپاسگزاریم.

منابع

آقاباتی، ع.، ۱۳۸۵. زمین شناسی ایران، سازمان زمین شناسی و اکتشافات معدنی کشور، ۵۳۸ صفحه.
هادوی، ف.، خسروتهرانی، خ.، سنماری، س.، ۱۳۸۵. زیست چینه شناسی سازند گورپی بر مبنای نانوپلانکتونهای آهکی در شمال گچساران.

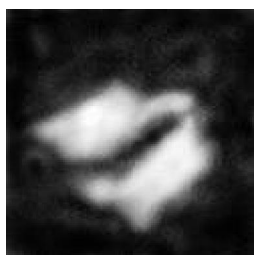
Young, J.R., 2008. Nannotax oblong. www. Nannotax.org

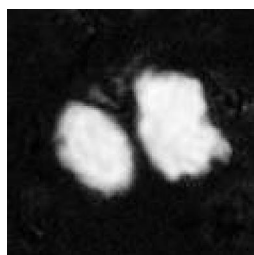
شکل ۱: منطقه مورد مطالعه

Plate 1

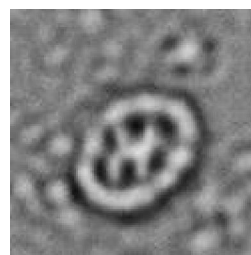
All figures light micrographs atx 1200

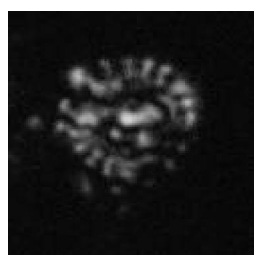
Fasciculithus tympaniformis

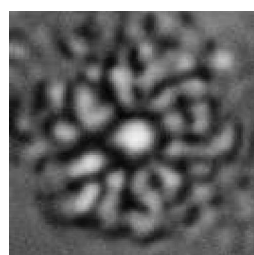
Fasciculithus clinatus

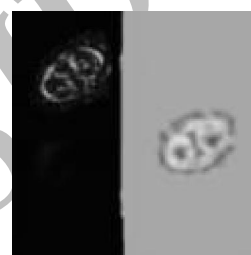
Chiasmolithus solitus

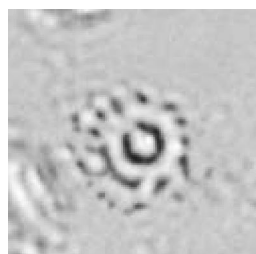
Heliolithus kleinpelli

Discoaster diastypus

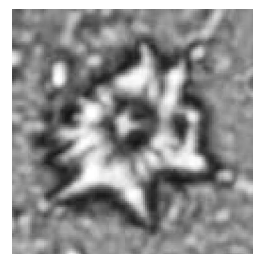
Neochiastozygus perfectus

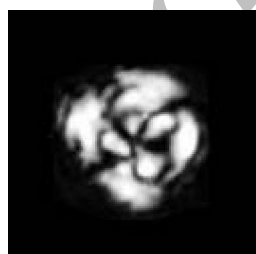
Cruciolacolithus frequens

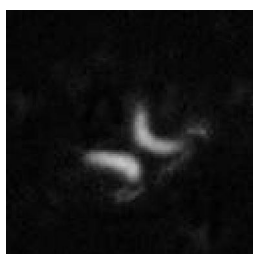
Discoaster bifax

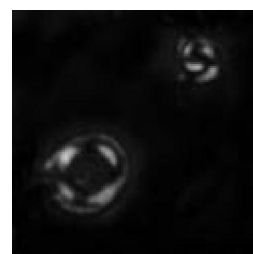
Cruciolacolithus tenuis

Discoaster araneus

Discoaster kuepperi

Prinsius Cr. Staurion